

Регіональні особливості економіки України: тенденції та наслідки

Структурні зрушення, що відбулися в українській економіці впродовж останніх десятиліть, спричинили цілу низку викривлень (деформацій) та порушень рівноваги (дисбалансів):

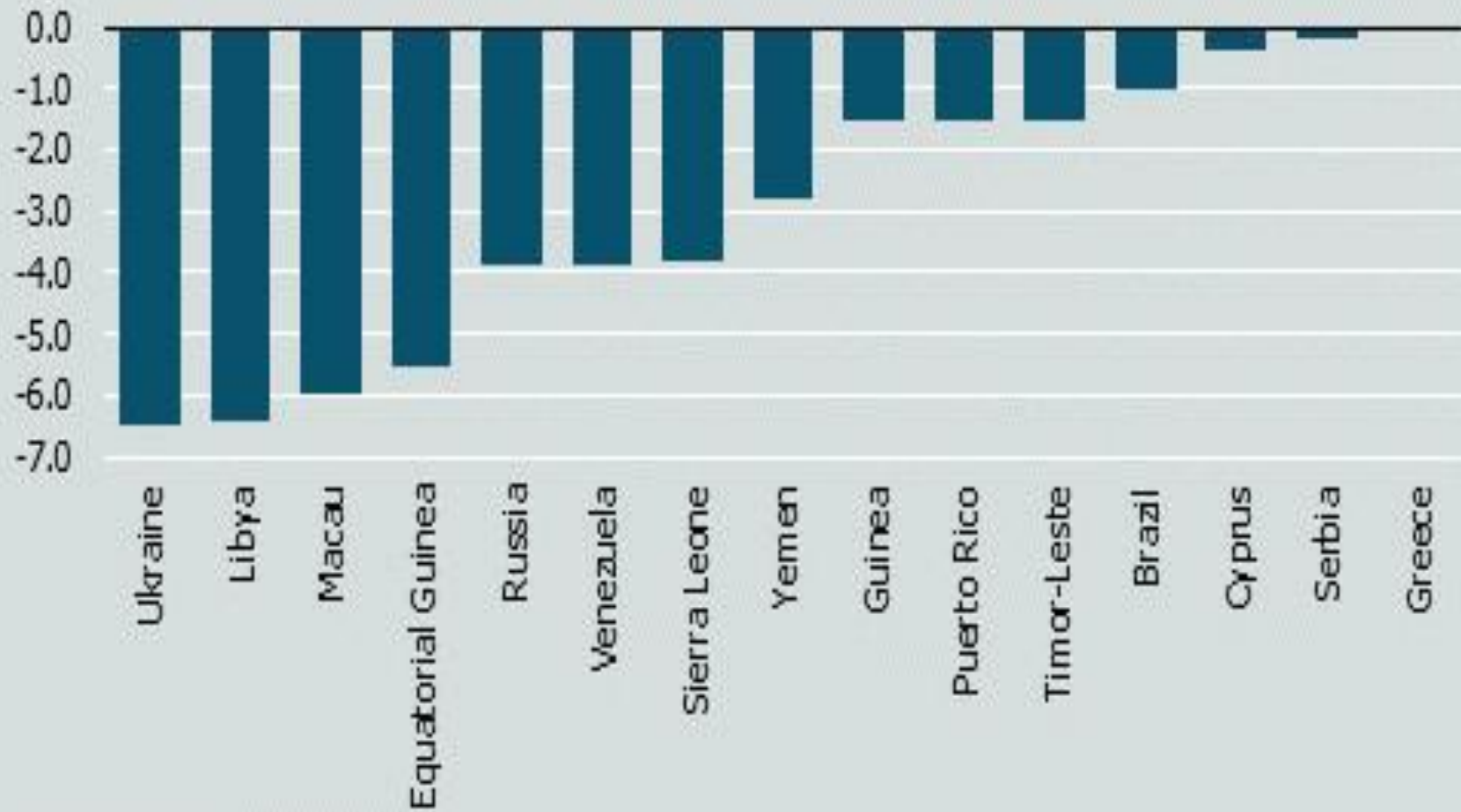
- дисбаланс економічних процесів, що протікають у різних фазах суспільного виробництва (суперечності між виробництвом, розподілом, обміном і споживанням);
- деформацію макропропорцій (між накопиченням і кінцевим споживанням, між витратами виробництва й цінами споживання);
- дисбаланс між галузями та секторами національної економіки (між добувними, обробними, енергетичними, аграрними й іншими виробництвами);
- дисбаланси між рівнем продуктивності праці й рівнем заробітної плати, між товарною та грошовою масою, між внутрішніми й зовнішніми ринками;
- міжрегіональні деформації тощо.

Наслідком такого є диспропорційність структури національної економіки:

- відтворювальна,
- галузева,
- регіональна.

15 worst performing economies in 2015 (April 2015 forecasts)

(% change, year on year; real GDP)

Source: Economist Intelligence Unit.

Валовой региональный продукт (ВРП) регионов Украины

(ГРИВЕН НА ДУШУ НАСЕЛЕНИЯ, 2012 г.)

3

более 35 000
 20 001–35 000
 18 001–20 000
 менее 18 000

г. Киев **81 882**
 Днепропетровская область **41 774**
 Киевская область **35 831**
 Донецкая область **35 316**
 Полтавская область **35 070**
 Харьковская область **27 882**
 Запорожская область **26 740**
 Одесская область **25 491**
 Луганская область **24 290**
 Николаевская область **22 864**

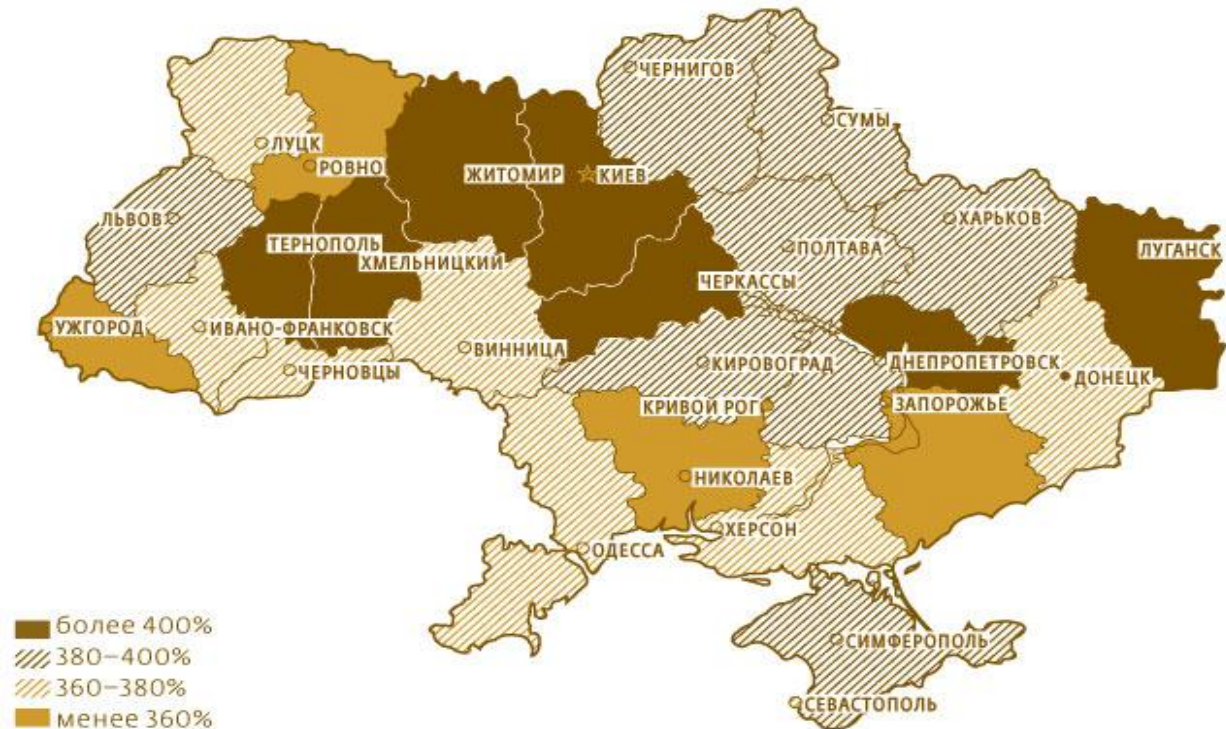
г. Севастополь **21 027**
 Черкасская область **20 829**
 Львовская область **20 674**
 Сумская область **19 958**
 Ивано-Франковская область **19 812**
 Кировоградская область **19 759**
 Черниговская область **19 647**
 Автономная Республика Крым **19 369**
 Хмельницкая область **18 312**

Житомирская область **18 301**
 Винницкая область **18 051**
 Волынская область **17 282**
 Ровненская область **16 970**
 Тернопольская область **16 575**
 Херсонская область **16 480**
 Закарпатская область **14 484**
 Черновицкая область **13 294**

Рост ВРП в 2004–2012 гг.

(на основании показателя гривен на душу населения, в % к 2004 г.)^а
^ане путать с изменением ВРП в % выражении. Показатель включает в себя также девальвацию гривны с 2004 года.

Киевская область **538,6**
 Днепропетровская область **485,2**
 Тернопольская область **471,4**
 Черкасская область **429,2**
 Житомирская область **416,2**
 Луганская область **406,6**
 Хмельницкая область **402,5**
 Сумская область **398,4**
 Полтавская область **396,7**
 Автономная Республика

Крым **391,2**
 Харьковская область **388,2**
 Кировоградская область **385,8**
 Винницкая область **384**
 Львовская область **383,13**
 Черниговская область **380,5**
 Ивано-Франковская область **378,2**
 Черновицкая область **370,4**
 Донецкая область **363,6**
 Одесская область **362,7**

Херсонская область **362,5**
 Волынская область **362,2**
 г. Севастополь область **359,6**
 Николаевская область **355,9**
 г. Киев **354**
 Ровненская область **352,3**
 Закарпатская область **341,8**
 Запорожская область **330,4**

Соціально-економічні показники регіонів країни

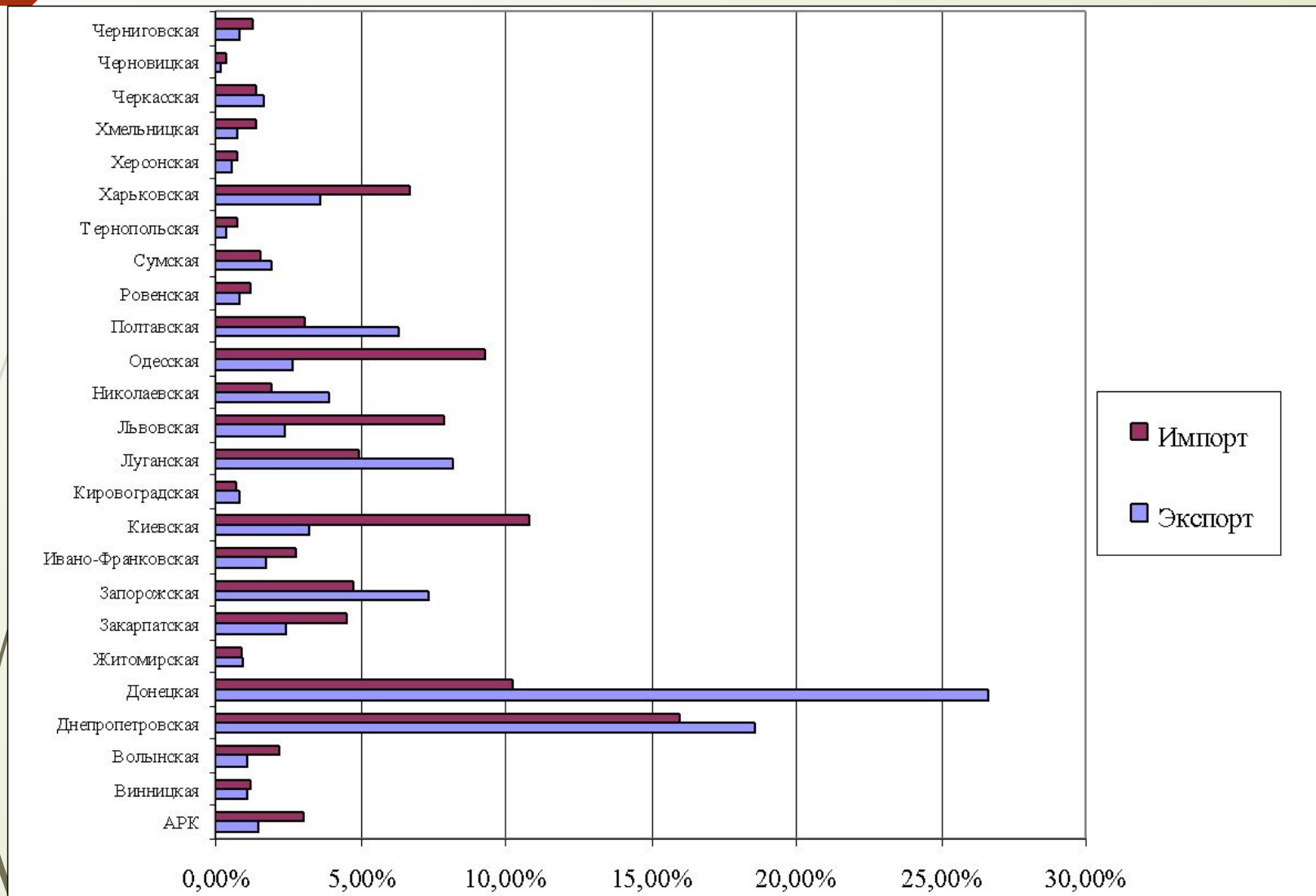
(складено та розраховано за даними Держслужби статистики України)

5

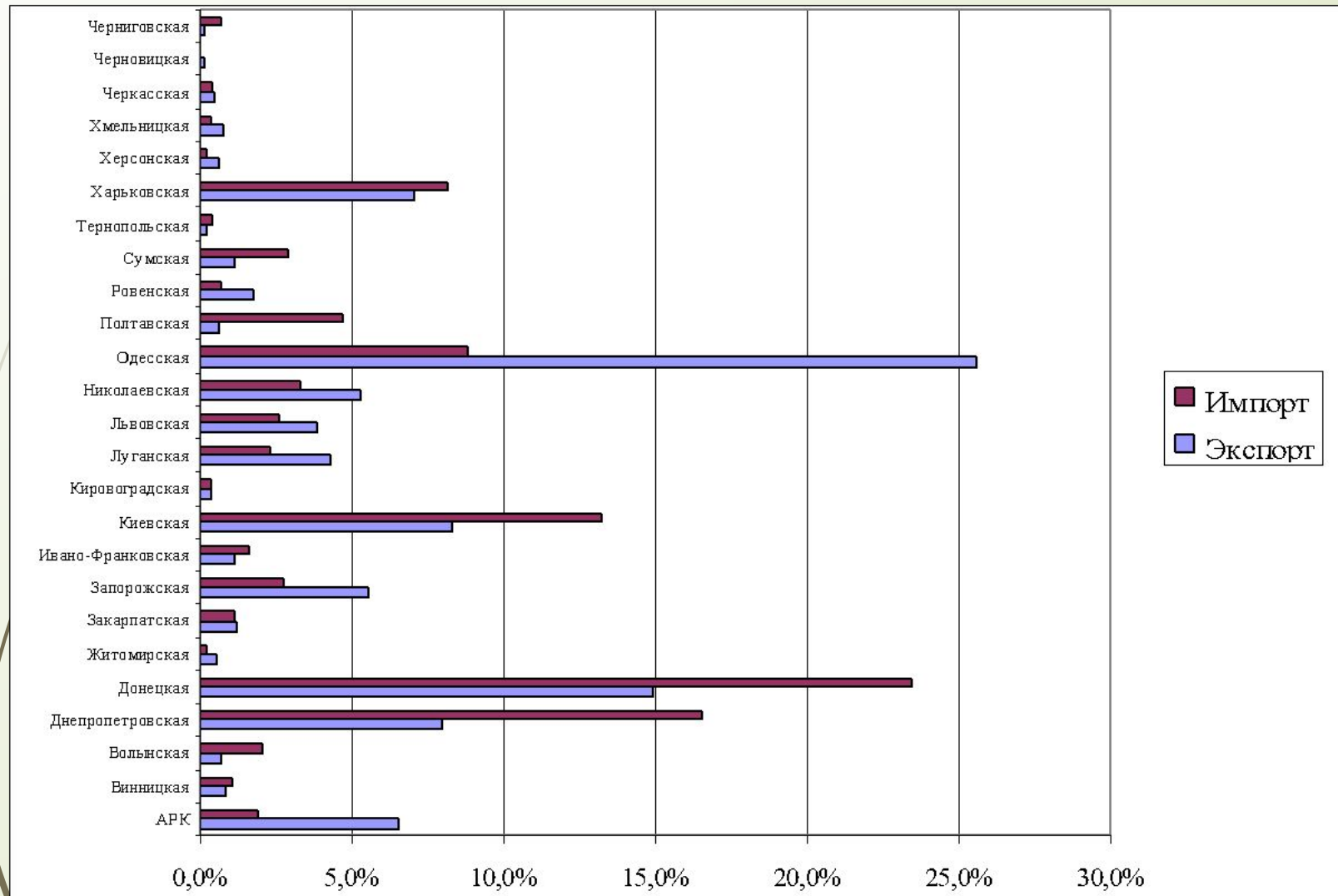
Регіони (області, міста)	2010 р., у розрахунку на одну особу, грн.				Ступінь зносу основних засобів, %
	ВРП (відносно середнього по країні, у %)	наявний дохід населення	витрати населення	інвестиції в основний капітал	
Україна	23600 (100,0)	18486	20477	3298	74,9
АР Крим	16507 (69,9)	15480	19099	3467	69,4
Вінницька	14332 (60,7)	16018	16411	2291	97,1
Волинська	13916 (59,0)	14312	16396	1683	49,1
Дніпропетровська	34709 (147,1)	20739	20911	3760	78,7
Донецька	28986 (122,8)	21317	19944	2496	64,5
Житомирська	14616 (61,9)	15776	15903	2353	57,4
Закарпатська	12278 (52,0)	12700	14828	1746	74,3
Запорізька	23657 (100,2)	20221	20725	4063	72,6
Івано-Франківська	14814 (62,8)	15009	15852	3094	47,6
Київська	26140 (110,8)	19514	19880	6571	38,7
Кіровоградська	15533 (65,8)	15418	15936	2422	96,7
Луганська	19788 (83,8)	17850	16198	2049	55,9
Львівська	16353 (69,3)	16514	17673	3188	70,1
Миколаївська	20276 (85,9)	16993	18179	3184	74,3
Одеська	22544 (95,5)	16275	23231	3367	52,7
Полтавська	29652 (125,6)	17991	17620	4925	73,5
Рівненська	13785 (58,4)	14630	15893	2013	50,9
Сумська	15711 (66,6)	16876	15581	1906	63,8
Тернопільська	11713 (49,6)	13824	14412	1947	46,8
Харківська	23639 (100,2)	18451	23428	2658	88,7
Херсонська	14346 (60,8)	14882	16438	1546	67,3
Хмельницька	13602 (57,6)	15781	16335	2194	64,1
Черкаська	17325 (73,4)	15769	17215	2174	66,9
Чернівецька	10939 (46,3)	13503	15628	2016	37,7
Чернігівська	15406 (65,3)	16625	16084	1603	56,3
м. Київ	70424 (298,4)	37013	51891	9387	53,3
м. Севастополь	20455 (86,7)	17078	24472	4365	48,4

Регіони (області, міста)	2011 р., питома частка, %					Безробіття населення, %
	територія	населення	валовий регіональний продукт (ВРП)	інвестиції в основний капітал	кількість зайнятого населення	
Україна	100	100	100	100	100	7,9
АР Крим	4,32	4,30	2,94	7,77	4,50	6,1
Вінницька	4,39	3,58	2,23	2,68	3,44	9,7
Волинська	3,33	2,28	1,35	1,05	2,17	8,3
Дніпропетровська	5,29	7,28	10,75	8,66	7,53	6,8
Донецька	4,39	9,65	12,37	10,33	9,82	8,2
Житомирська	4,94	2,78	1,68	1,81	2,72	10,0
Закарпатська	2,12	2,74	1,37	1,40	2,57	9,6
Запорізька	4,51	3,93	3,80	2,89	4,07	7,2
Івано-Франківська	2,30	3,02	2,05	1,71	2,61	8,7
Київська	4,66	3,77	4,54	7,38	3,71	6,7
Кіровоградська	4,08	2,20	1,54	2,15	2,13	8,6
Луганська	4,42	4,98	4,39	2,92	4,93	6,6
Львівська	3,61	5,56	4,00	5,46	5,42	7,7
Миколаївська	4,08	2,58	2,12	1,97	2,64	8,1
Одеська	5,52	5,23	4,72	3,88	5,16	6,0
Полтавська	4,77	3,24	4,01	4,89	3,22	9,2
Рівненська	3,33	2,53	1,48	1,32	2,41	10,4
Сумська	3,94	2,53	1,76	1,34	2,55	9,1
Тернопільська	2,29	2,37	1,25	1,11	2,13	10,4
Харківська	5,20	6,01	5,90	5,09	6,29	7,0
Херсонська	4,72	2,37	1,42	1,36	2,37	9,0
Хмельницька	3,41	2,89	1,75	1,91	2,82	8,8
Черкаська	3,46	2,80	2,07	1,44	2,79	9,2
Чернівецька	1,34	1,98	0,92	1,05	1,90	8,2
Чернігівська	5,29	2,39	1,63	1,17	2,34	10,4
м. Київ	0,13	6,17	17,19	16,48	6,88	5,6
м. Севастополь	0,15	0,84	0,72	0,78	0,88	6,2

Частка регіонів країни у зовнішній торгівлі товарами (2012 рік)

Частка регіонів у зовнішній торгівлі послугами (2012 рік)

Платежі до бюджету держави, асигнування, дотації та субвенції з бюджету за регіонами країни (за 6 місяців 2013 року)

Область	Всього перечислено в госбюджет, млрд. грн.	Всього получено из госбюджета, млрд. грн.	Профицит/дефицит, млрд. грн.	Профицит/дефицит на душу населения, грн.
Полтавская	9,60	4,12	5,48	3757
Харьковская	10,38	3,48	6,90	2520
Днепропетровская	15,03	8,85	6,19	1878
Сумская	2,61	1,63	0,98	865
Черкасская	2,18	1,97	0,21	168
Львовская	4,70	4,34	0,36	140
Ровенская	1,96	1,97	-0,01	-7
Житомирская	3,24	3,54	-0,30	-235
Черновицкая	0,82	1,08	-0,26	-284
Хмельницкая	0,97	1,42	-0,45	-343
Херсонская	1,00	1,40	-0,40	-376
Одесская**	1,85	3,30	-1,46	-609
Черниговская	1,73	2,52	-0,78	-731
Киевская	2,16	3,49	-1,33	-770
Запорожская	1,77	4,07	-2,30	-1297
Винницкая	1,63	3,98	-2,35	-1452
Николаевская	0,80	2,82	-2,02	-1727
Автономная Республика Крым	1,94	5,72	-3,78	-1919
Кировоградская	0,23	2,24	-2,01	-2032
Донецкая	3,85	13,09	-9,25	-2126
Луганская	4,35	9,42	-5,07	-2262
Ивано-Франковская	0,27	3,41	-3,14	-2272
Волинская**	1,47	4,32	-2,85	-2738
Тернопольская	0,92	4,36	-3,45	-3207
Закарпатская	0,98	5,51	-4,53	-3604
Город Киев	50,63	62,27	-11,74	-4072

Доноры

10 регионов, дающих больше всего поступлений в бюджет, млн грн в месяц

Реципиенты

10 регионов, получающих больше всего ассигнований, дотаций и субвенций из бюджета, млн грн в месяц

ФОКУС

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року

(постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385)

Розроблення Стратегії **здійснено з урахуванням змін**, які відбулися в розвитку регіонів держави за останні роки, **що характеризуються:**

- - поступовим підвищенням рівня концентрації економічної активності як на загальнодержавному (зосередження основних ресурсів розвитку в м. Києві, де виробляється майже 20 відсотків валового внутрішнього продукту країни, акумулюється 50 відсотків усіх прямих іноземних інвестицій, збільшується чисельність населення за рахунок міграції з інших регіонів, майже 75 відсотків працівників, зайнятих переважно у сфері послуг, мають вищу освіту), так і на регіональному рівні (концентрація економічної діяльності в обласних центрах та прилеглих районах, у більшості яких зосереджується понад 60 відсотків обсягів виконаних будівельних робіт, інвестицій та виробництва);
- **нерівномірністю розвитку територій, зростанням міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, значною диференціацією розвитку районів та міст**, у частині яких (більш як 30 відсотків) тривалий час спостерігається одночасне зниження рівня економічної активності та зменшення чисельності населення.

У Стратегії визнано :

Події, що відбулися з початку 2014 року на території півострова Крим та у південно-східних регіонах України, є наслідком прорахунків та недоліків державної внутрішньої та зовнішньої політики, в тому числі і політики регіонального розвитку.

Стратегія спрямована на:

- визначення завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем,
- підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення,
- створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища.

ЦІЛІ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

13

ЦІЛЬ 1 Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	ЦІЛЬ 2 Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток	ЦІЛЬ 3 Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку
<p>1. Підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів Розвиток інфраструктури міст Підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку</p> <p>2. Створення умов для поширення позитивних процесів розвитку міст на інші території, розвиток сільської місцевості Поліпшення транспортної доступності в межах регіону Розвиток сільської місцевості</p> <p>3. Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів Розвиток інтелектуального капіталу Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій Розвиток транскордонного співробітництва Диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах</p>	<p>1. Виконання завдань і здійснення заходів, спрямованих на вирішення актуальних проблемних питань Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя Відновлення безпеки життєдіяльності та економічна реабілітація Донецької та Луганської областей Захист національних інтересів та недопущення порушення конституційних прав громадян України на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя</p> <p>2. Запобігання збільшенню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів Узгодженість політики стимулювання розвитку “точок зростання” та підтримки економічно менш розвинутих і депресивних територій Створення умов для продуктивної праці населення</p> <p>3. Забезпечення комфортного та безпечного життєвого середовища для людини незалежно від місця її проживання Створення умов для розв’язання нагальних проблем переселенців Підвищення стандартів життя в сільській місцевості Модернізація системи освіти Створення умов для формування здорового населення Соціокультурний розвиток Надання якісних послуг транспорту та зв’язку Надання якісних житлово-комунальних послуг, забезпечення житлом</p> <p>4. Розвиток міжрегіонального співробітництва Створення умов для зміцнення зв’язків між регіонами та територіальними громадами Розвиток прикордонних територій</p>	<p>1. Децентралізація влади, реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою</p> <p>2. Удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівні</p> <p>3. Підвищення якості державного управління регіональним розвитком</p> <p>4. Посилення міжгалузевої координації в процесі формування та реалізації державної регіональної політики</p> <p>5. Інституційне забезпечення регіонального розвитку</p>

ПИТОМА ВАГА ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ В ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКАХ

(складено та розраховано за даними Держслужби статистики України)

(у відсотках)

14

Показник	АР Крим	Донецька обл.	Луганська обл.	Разом
Територія	4,3	4,4	4,4	13,1
Чисельність наявного населення	4,3	9,6	4,9	18,8
Валовий регіональний продукт	2,9	12,4	4,4	19,7
Частка в загальному обсязі валової доданої вартості, у тому числі:	3,0	11,9	4,1	19,0
сільське господарство	3,5	5,4	2,4	11,3
добувна промисловість	0,8	23,4	11,9	36,1
переробна промисловість	2,1	22,1	7,2	31,4
виробництво та перерозподіл електроенергії, газу та води	3,1	15,3	5,1	23,5
будівництво	4,2	13,4	1,9	19,5
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів	2,8	11,3	2,5	16,6
діяльність готелів та ресторанів	10,6	7,9	2,0	20,5
діяльність транспорту та зв'язку	2,8	8,2	2,7	13,7
фінансова діяльність	1,8	8,9	2,4	13,1
освіта	3,3	8,4	3,9	15,6
охорона здоров'я	6,8	8,6	4,0	19,4
Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг)	1,9	17,3	6,0	25,2
Продукція сільського господарства	3,0	4,9	2,8	10,7
Обсяг виконаних будівельних робіт	3,3	15,0	2,7	21,0
Прийняття в експлуатацію загальної площі житла	6,8	3,2	1,7	11,7
Роздрібний товарооборот підприємств	4,1	9,3	3,5	16,9
Обсяг реалізованих послуг	2,9	6,5	1,6	11,0
Експорт товарів і послуг	1,5	18,0	5,3	24,8
Імпорт товарів і послуг	1,7	5,2	2,3	9,2

**ПИТОМА ВАГА ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ В ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ
ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКАХ**
(складено та розраховано за даними Держслужби статистики України)
(у відсотках)

Показник	АР Крим	Донецька обл.	Луганська обл.	Разом
Капітальні інвестиції	6,2	10,8	2,8	19,8
Кількість зайнятих економічною діяльністю, у тому числі:	4,5	9,8	5,0	19,3
промисловість	2,5	15,5	7,5	25,5
будівництво	3,8	11,4	4,7	19,8
сільське господарство	5,1	6,2	3,7	15,0
торгівля	5,5	12,8	5,5	23,8
діяльність транспорту і зв'язку	4,5	10,9	4,6	20,0
фінансова діяльність	3,2	7,0	2,8	13,0
освіта	3,6	7,4	3,9	14,9
охорона здоров'я та соціальна допомога	5,9	8,7	4,5	19,1
Фахівці вищої кваліфікації, зайняті в економіці країни:				
докторів наук	2,6	6,0	2,0	10,6
кандидатів наук	2,6	6,1	2,6	11,3
Чисельність лікарів всіх спеціальностей	4,3	8,7	4,4	17,4
Чисельність середнього медичного персоналу	4,0	8,8	4,7	17,6
Кількість суб'єктів господарювання:				
підприємств	3,5	7,7	2,9	14,1
фізичних осіб - підприємців	4,2	9,0	4,9	18,1
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів	3,0	5,7	3,6	12,3
Кількість професійно-технічних навчальних закладів	2,9	11,4	8,0	22,4
Кількість вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації	3,4	9,4	4,1	16,9
Кількість бібліотек	4,1	5,1	3,8	12,9
Дитячі заклади оздоровлення і відпочинку	3,8	5,6	4,4	13,7

ПИТОМА ВАГА ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ В ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКАХ

(складено та розраховано за даними Держслужби статистики України)

16

Показник	АР Крим	Донецька обл.	Луганська обл.	Разом
Корисні копалини (кількість родовищ у відсотках до загальної кількості)				
Газ природній	10,47	0,26	5,76	16,49
Метан вугільних родовищ		67,51	29,44	96,95
Нафта	6,95		1,60	8,55
Газовий конденсат	3,43	0,49	6,86	10,78
Вугілля кам'яне		38,45	52,00	90,45
Руди заліза	12,31	13,85		26,16
Руди срібла			50,00	50,00
Ртуть		63,64		63,64
Германій		50,00	35,45	85,45
Сіль кухонна	14,29	21,43		35,72
Сировина карбонатна для соди	25,00	50,00	25,00	100,00
Сіль магнієва	50,00			50,00
Фосфорит	33,33	22,22		55,55
Графіт		16,67		16,67
Бром	100,00			100,00
Глини для вогнетривів		68,97	3,45	72,42
Кварцит та кварц для вогнетривів		22,22		22,22
Доломіт для металургії		83,33		83,33
Вапняк флюсовий	50,00	31,85		81,85
Плавиковий шпат		50,00		50,00
Сировина цементна	12,24	18,37		30,61
Сировина крем'яна			28,57	28,57
Гіпс та ангідрит		25,00	2,27	27,27
Крейда будівельна		18,84	18,84	37,68
Глина тугоплавка		40,91	13,64	54,55